

ÁGNER LAJOS (1878–1949) ÉLETE ÉS ORIENTALISZTIKAI MUNKÁSSÁGA

MÁTYÁS ANNA RÉKA

Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar,
Budapest, Magyarország

ORCID: [0009-0006-7384-0862](https://orcid.org/0009-0006-7384-0862)

Absztrakt: Ágner Lajos (1878–1949) életútja és orientalisztikai munkássága kevésbé feltárt része a magyar tudománytörténetnek. A tanulmány bemutatja életét, fordítói tevékenységét, keleti tárgyú írásait és közli annak bibliográfiáját, valamint szól hagyatékának eddig publikálatlan dokumentumairól.

Kulcsszavak: Ágner Lajos, orientalisztika, bibliográfia, sinológia, japanológia

THE LIFE AND ORIENTALIST OEUVRE OF LAJOS ÁGNER (1878–1949)

Absztrakt: The life and orientalist oeuvre of Lajos Ágner (1878–1949) represent lesser-known chapter of Hungarian scientific history. This study presents his life, translation activities, writings on East-Asian topics, and includes its bibliography, as well as discusses unpublished documents from his legacy.

Keywords: Lajos Ágner, Oriental Studies, Bibliography, Chinese studies, Japanese studies

ÁGNER LAJOS ÉLETÚTJA

Ágner Lajos 1878. február 16-án született a Nógrád vármegyei Szécsényben. Édesapja evangélikus vallású, Ágner Dániel cipész, édesanyja eredetileg evangélikus, majd református vallású Krausz Mária.¹ Ágnert a szécsényi evangélikus lelkész, Simonides János (1835–1912) keresztelte meg Rudolf Lajos néven.

Az elemi iskola hat osztályának elvégzése után Ágner 1889-ben megkezdte középiskolai tanulmányait a Losonci Főgimnáziumban, ahol 1897-ben jeles eredménnyel érettségizett.²

Ágner jó viszonyt ápolt a Ruszinkó családdal, szoros barátság fűzte a nála öt évvel fiatalabb Ruszinkó Miklóshoz (1883–1911).³

Ágner 1897-ben kezdte meg egyetemi tanulmányait a Budapesti Tudományegyetem (ma Eötvös Loránd Tudományegyetem) Bölcsészettudományi Karán.⁴ 1901-ben magyar irodalom és nyelvészet szakon szerzett bölcsészdoktori oklevelet. A hatvanhét oldalas disszertációját Vachott Sándor (1818–1861) költészetéből írta.⁵

Ágner 1901 elején kezdett japánul és kínaiul tanulni a szintén szécsényi származású orvostól, Velics Antaltól (1855–1915), aki több keleti nyelvet is ismert, és japánul, illetve kínaiul is tudhatott valamennyit. 1902 áprilisában Velics egy baráti hangvételő, kézzel írt „Bizonyítványt” is kiállított tanítványa számára, melyet Ágner élete végéig megőrzött, s amely ma is a Hopp Ferenc Ázsiai és Művészeti Múzeumban őrzött hagyatékának a része.⁶

1902-től Ágner állami ösztöndíjjal két félévet töltött a Berliini Egyetemen, ahol barátja, Ruszinkó Miklós tanult orvostanhallgatóként. Bár berlini tanulmányairól kevés konkrét adat áll rendelkezésre, ismert, hogy az egyetem keleti nyelvek szemináriumán (*Das Seminars für Orientalische Sparchen*) Rudolf Lange (1850–1933) japanológus és Alfred Forke (1867–1944) sinológus vezetésével, valamint anyanyelvi lektorok bevonásával folyt a nyelvoktatás. Ágner saját beszámolója

¹ Vegyes anyakönyv, 79–80.

² Gresits Miksa: *A Losonci Magyar Kir. Állami Főgymnasium Értesítője 1896–1897*, Losonc, Kármán-féle Könyvnyomda, 1897, 72–73.

³ Kazareczki Noémi: *A Ruszinkó-hagyaték*. <http://kubinyimuzeum.hu/hu/esemenyek/102-ruszinko-hagyatek.html> (Letöltés: 2025. március 2.)

⁴ *A Budapesti Királyi Magyar Tudomány-Egyetem Almanachja 1898–1899*, Budapest, Magyar Királyi Tudomány-Egyetemi Könyvnyomda, 1899, 177.

⁵ Ágner Lajos: *Vachott Sándor élete és költészete, Irodalomtörténeti tanulmány*, Budapest, Rózsa Kálmán és Neje Könyvnyomdája, 1901.

⁶ Ágner Lajos hagyatékában fellelhető.

szerint ekkoriban több japán diákkal is baráti kapcsolatba került,⁷ akiket aztán Magyarországra is meghívott.⁸

Berlini tartózkodása alatt Ágner belépett az 1888-ban alapított Japán–Német Társaságba (németül: Deutsch-Japanische Gesellschaft; japánul: Wa-Doku-Kai), amely a Németországban tanuló japán diákokat és a Japán iránt érdeklődő németeket tömörítő baráti szervezet volt, azonban 1912-ben megszűnt.

Ágner a Berlinben töltött két félév alatt aligha szerzett elegendő, a tudományos szintnek megfelelő japán és kínai nyelvtudást, azonban feltehetően ekkor köteleződött el végleg az orientalisztikai kutatás iránt, amelyet pedagógusi pályája mellett élete végéig folytatott.

Berlinből hazatérve tanárnak képezte magát, 1902-ben szerzett tanári oklevelet magyar, valamint 1903-ban latin filológiából.

Ezt követően Ágnert 1904. november 19-én nevezték ki a jászberényi Magyar Királyi Állami Főgimnázium (ma Lehel Vezér Gimnázium) tanárává, ahol négy tanéven át tanított.⁹ Pedagógusi munkája mellett továbbra is aktívan publikált, mind irodalomtörténeti, mind nyelvészeti témákban, sőt, első orientalisztikai írásai is ebből az időszakból származnak. 1903-ban jelent meg első, japán nyelvhez kapcsolódó cikke a *Magyar Nyelvőrben*,¹⁰ valamint ugyanebben az évben publikálta Ferenczy Teréztől írt, jelentős irodalomtörténeti tanulmányát is,¹¹ akit saját távoli rokonaként említ. A Jászberényben töltött évek alatt három komolyabb orientalisztikai munkája is megjelent: *A japánság súlya és törekvései* (1905), *Konfucius: Ta Hio (Nagy Tudomány)* (1906), valamint *A kínai nevelés* (1907). Ezekhez hasonló, tudományos igényű orientalisztikai tanulmányokat később már nem jelentetett meg.

Az 1904-ben kitört orosz–japán háború Kelet-Ázsia – főként Kína és Korea – gyarmatosításáért folyt, és a legtöbb nyugati hatalom, így Magyarország is Japánt támogatta. A konfliktus egyik kulcsmomentuma volt Port Arthur elfoglalása, amelyet 1905. január 2-án Nogi Mareszuke 乃木希典 (1849–1912) tábornok vezetett sikerre. E győzelem kapcsán Ágner Lajos japán nyelvű levélben gratulált Noginak, aki válaszolt is a magyar tudós-tanárnak.¹²

⁷ Ágner Lajos: Dai Nippon, *Budapesti szemle*, CXXVI. köt., 1906/353, 306.

⁸ Mátyás Anna Réka: „Nemzeti nevelés Japánban”. Ágner Lajos (1878–1949) hagyatékában, *gépíratos formában fellelt monográfia bemutatása és elemzése*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem [szakdolgozat], 2021, 7–11.

⁹ Kivonat a hivatalos lapból, *Pesti Napló*, LV. évf., 346. szám, 1904. december 15., 20.

¹⁰ Lásd alább a bibliográfiában.

¹¹ Ágner Lajos: *Ferenczy Teréz emlékezete*, Balassagyarmat, Balassagyarmati Könyvnyomtató Szövetkezet, 1903.

¹² Nogi tábornok levelező lapja egy magyar tanárhoz, *Vasárnapi Ujság*, LII. évf., 31. szám, 1905. július 30., 494; Nogi tábornok válaszárol a *Budapesti Hírlap* is beszámolt, lásd: Nogi tábornok

1906-ban Ágner megalapította a *Jász Kürt* című helyi hetilapot, amely vasárnaponként jelent meg, és 1912-ig működött.

Jászberényben ismerte meg későbbi feleségét, az óvónőként dolgozó Darázs Aranka Erzsébetet (1882–1911), Darázs Péter és Facskó Alojzia lányát. 1906. május 31-én kötöttek házasságot Budapesten, a Ferencvárosban.¹³ Egyetlen fiuk született 1910-ben, Ágner László István (1910–1976).

1907 áprilisában Ágner a Magyar Filozófiai Társaság tagjává vált, augusztusban pedig áthelyezték Jászberényből Budapestre, ahol az Óbudai Árpád Gimnázium tanára lett. Ebben az intézményben, kisebb megszakításokkal, 1938-as nyugdíjazásáig tanított.¹⁴

1911 tavaszán súlyos veszteségek érték: március 14-én tébécé következtében elvesztette gyermekkori barátját, Ruszinkó Miklóst, majd három héttel később, április 4-én felesége is elhunyt. Felesége halála után a fiukat egyedül nevelte, aki középiskolai tanulmányait apja iskolájában, az Óbudai Árpád Gimnáziumban végezte. Ezt követően egyetemi diplomát, illetve doktori fokozatot szerzett, majd a fővárosi I. kerületi Tanács munkatársaként vonult nyugdíjba.¹⁵

1912-ben, a III. kerületi gimnázium egyik osztályának megszűnése miatt Ágnert és kollégáját, Vass Árpádot áthelyezték a X. kerületi Tisztviselőtelepi Főgimnáziumba. Néhány hónap elteltével azonban visszahelyezték őket eredeti pozíciójukba, helyükre pedig Babits Mihályt és Kovalik Antalt nevezték ki¹⁶

Ettől az időszaktól kezdve Ágner tanári munkája mellett rendszeresen publikált ismeretterjesztő, főként japán témájú írásokat, amelyek 1915-ig jelentek meg többek között a *Magyar Pedagógia*, a *Keleti Szemle*, az *Ethnographia* és a *Kultura* hasábjain.

A jászberényi évek során barátságot kötött Pintér Jenő (1881–1940) irodalomtörténésszel, akivel 1911-ben részt vett a Magyar Irodalomtörténeti Társaság megalapításában. Ágner hosszú ideig választmányi tagként, 1925-ig pedig pénztárosként működött közre a Társaság munkájában.

1914-től a *Révai Nagy Lexikona* szerkesztőbizottságának tagjaként a keleti nyelvek szócikkeiért felelt. A 10. kötettől (1914) a 20., kiegészítő kötetig (1927)

arcképe, *Budapesti Hírlap*, XXV. évf., 192. szám, 1905. július 14., 9.

¹³ Házasságkötési bejegyzése a Budapest IX. kerületi polgári házassági akv. 477/1906. folyószáma alatt.

¹⁴ Lévay Zsolt: *100 év – 100 kép az Árpád Gimnázium történetéből*, Budapest, „Árpád Gimnázium” Alapítvány, 2002, 119–120.

¹⁵ Ágner László gyászírát lásd: *Közlemények, Esti Hírlap*, XXI. évf., 191. szám, 1976. augusztus 13., 6.

¹⁶ Gaál Mózes: *X. kerületi Tisztviselőtelepi Magyar Királyi Állami Főgimnázium 1912–1913. évi hatodik értesítője*, Budapest, Fritz Ármin Könyvnyomdája, 1913, 37; kivonat a hivatalos lapból, *Áthelyezések, Pesti Napló*, LXIII. évf., 263. szám, 1912. november 7., 23.

minden japán és kínai vonatkozású, nem művészettörténeti szócikknek ő lehet a szerzője.

Az első világháború idején Ágner egyre inkább a pedagógusi hivatására koncentrált. 1914 áprilisában a Tanáregyesület tisztújításán a reformokat sürgető csoporttal együtt indult.¹⁷ 1918-ban belépett a Magyar Pedagógiai Társaságba,¹⁸ és aktívan részt vett a megújuló tanári érdekképviseltek munkájában, szoros együttműködésben Benedek Marcellel (1885–1969), az Irodalomtörténeti Társaságból ismert kollégájával. Habár Benedek Elek fia, a szintén gimnáziumi tanár, Marcell 1910-től a Deák páholy tagja volt, nincs megbízható adat arról, hogy Ágner valaha is csatlakozott volna bármely szabadkőműves szervezethez.

1918 nyarán Ágner Lajost alelnökké választották a Tanári Kongresszuson, míg Benedek Marcell titkár lett.¹⁹ Júliusban nyílt levélben sürgette a tanárok bérrendezését, rámutatva a súlyos megélhetési gondokra.²⁰ Ősszel már a Nevelő-munkások Országos Szövetségének miskolci ülésén is részt vett, ahol országos kongresszus összehívásáról döntöttek.²¹ Októberben Benedek Marcellel közösen átvették a budapesti Tanáregyesület vezetését, miután a régi vezetőséget lemondatták.²² November elején Ágner a pedagógusok képviselőjében tárgyalta a kultuszminiszterrel, Lovászy Mártonnal a tanárok helyzetének javításáról.²³

1918 novemberében, a Magyar Népköztársaság kikiáltása után Ágner Lajost a kultuszminisztériumba rendelték, ahol a középiskolai személyzeti ügyek referense lett.²⁴ 1919 januárjában alelnökként vett részt a Nevelő-munkások Országos Szövetségének kongresszusán, majd rövidesen elnökké választották.²⁵ Ugyanebben a hónapban miniszteri osztálytanácsosi rangot kapott.²⁶ A Tanácsköztársaság alatt, 1919 tavaszától az Árpád Gimnáziumban tanárként és megbízott igazgatóként folytatta munkáját.

¹⁷ Közoktatás, Harc a vallásoktatás körül, *Pesti Napló*, LXV. évf., 103. szám, 1914. május 1., 19.

¹⁸ Magyar Pedagógiai Társaság, *Magyar Pedagógia*, XXVIII. évf., 1–2. szám, 1919. január–február, 73.

¹⁹ A tanári kongresszus tisztikara, *Világ*, IX. évf., 146. szám, 1918. június 21., 8.

²⁰ Ágner Lajos: A tanári munka mai értékelése, *Pesti Napló*, LXIX. évf., 151. szám, 1918. július 2., 6.

²¹ Megalakult a nevelő-munkások országos szövetsége, *Budapest*, XLII. évf., 213. szám, 1918. szeptember 12., 6.

²² A Budapesti Tanári Kör közgyűlése, *Magyarország*, XXV. évf., 249. szám, 1918. október 24., 8.

²³ Az oktatószemélyzet küldöttsége a kultuszminiszternél, *Pesti Hírlap*, XL. évf., 259. szám, 1918. november 5., 4.

²⁴ Huszezer restancia egy ügyosztályban, Reformmunka a kultuszminisztériumban, *Az Est*, IX. évf., 274. szám, 1918. november 22., 3.

²⁵ Napihírek, A nevelőmunkások kongresszusa, *Magyarország*, XXVI. évf., 19. szám, 1919. január 22., 6; Nevelő Munkások Országos Szövetsége, *Néptanítók Lapja*, LII. évf., 4. szám, 1919. január–július, 7–9.

²⁶ Minisztertanácsi jegyzőkönyvek 1867–1944.

A Tanácsköztársaság bukása után, 1919 decemberében Ágnert leváltották a Tanáregyesület éléről.²⁷ Ezután csaknem két évtizeden át visszavonultan, kizárólag tanári munkájának élt. A *Révai Nagy Lexikon* 1927-ig megjelent szócikkeit leszámítva alig publikált orientalisztikai vagy más témában.

A „hallgatás időszaka” 1937 őszéig tartott, amikor megjelent a *Száz kínai vers* című antológiája. Bár 1925-ben lemondott az Irodalomtörténeti Társaság pénztárosi tisztségéről, választmányi tag maradt egészen a haláláig, de a Társaság lapjában nem publikált. Tanári munkája mellett továbbra is foglalkozott orientalista, főként kínai tárgyú írásokkal és fordításokkal.

1935 júliusában Ágnert rendes taggá választották a budai művészeket tömörítő Hollós Mátyás Társaságban,²⁸ amelynek tiszteletbeli elnöke egykori tanárkollégája és régi munkatársa, Pintér Jenő irodalomtörténész volt.

1937 elejére Ágner feltehetően már befejezte versfordításkötetének összeállítását, mivel ettől az időszaktól kezdve tudatosan törekedett annak népszerűsítésére, áprilistól egyre gyakrabban közölt kínai versfordításokat vidéki, fővárosi és országos lapokban.²⁹

Az év végén Ágner tovább folytatta műfordításkötetének népszerűsítését, nem csupán újabb versfordítások publikálásával, hanem személyes szerepléssel is, így ennek kapcsán 1937. november 22-én a Hollós Mátyás Társaság előadóestet rendezett a Gellért Szállóban.³⁰

1937–1938 folyamán – feltehetően szintén a műfordításkötetének népszerűsítése céljából – köztudottan baloldali elkötelezettsége ellenére³¹ Ágner a Turáni Társaság pártoló tagjából rendes taggá vált,³² noha a társaságban továbbra sem vállalt aktív szerepet. Ettől kezdve 1941-ig szinte folyamatosan jelentek meg kínai témájú ismeretterjesztő írásai és versfordításai.

Ágner 1938 nyarán, hatvanéves korában vonult nyugdíjba. Egy évvel később, 1939 júliusában Horthy Miklós kormányzó tanügyi főtanácsosi, illetve gimnáziumi igazgatói címet adományozott neki, elismerve a magyar és keleti nyelvek, valamint az irodalom terén végzett munkásságát.³³

²⁷ A tanáregyesületben visszaállították a régi rezsimit, *Pesti Napló*, LXX. évf., 181. szám, 1919. december 15., 8.

²⁸ Személyi hírek, *Budai Napló*, XXXII. évf., 1200. szám, 1935. július 17., 3.

²⁹ Kína dalol, *Ujság*, XIII. évf., 230. szám, 1937. október 10., 25.

³⁰ A Hollós Mátyás Társaság előadóestje a Gellért-szállóban, *Budai Napló*, XXXV. évf., 47. szám, 1937. november 25., 5.

³¹ Ágner baloldaliságáról és a Kassák Lajossal (1887–1967) való kapcsolatáról lásd: Tokaji Zsolt: *A gárda dala, A Dalok könyve* 185. versének magyar műfordításairól, *Távol-keleti Tanulmányok*, XIV. évf., 2022/2, 51–64.

³² A tagságra vonatkozó közlemények, *Turán*, XX–XXI. évf., 1–2. szám, 1937–1938., 38.

³³ Kultuszminiszteri kinevezések, *Pesti Napló*, XC. évf., 157. szám, 1939. július 13., 8.

Nyugdíjas éveit elején is aktív maradt, 1941-ig rendszeresen publikált fordításokat és rövidebb írásokat. Két év szünet után, 1943 tavaszán jelent meg utolsó – és talán legismertebb – műve, a *Tao Te King* fordítása.

Ágner hagyatékában fennmaradt annak a levélnek a másolata,³⁴ amelyet feltehetően 1947 végén írt a vallás- és közoktatásügyi miniszternek nyugdíja felülvizsgálatának ügyében.

Bár 1948 márciusában még elutasították Ágner rehabilitációját,³⁵ szeptember 9-én végül mégis sor került rá.³⁶ A miniszteri határozat értelmében jogosulttá vált a IV. fizetési osztály 2. fokozatához Budapesten járó, teljes összegű nyugdíjra.³⁷ Rehabilitálása után alig több mint fél évvel, 1949. április 30-án hunyt el Budapesten. A Farkasréti temetőben helyezték végső nyugalomra. Utolsó ismert lakcíme az I. kerületi, egykori Bors (ma Hajnóczy József) utca 10. szám alatt, a második emelet 7/A lakása volt.

Ágner Lajos további rokonai és jogutódjai már az 1990-es években felkutathatatlanok voltak.³⁸ A Farkasréti temetőben található sírhelyét sem váltotta meg senki, azt végül felszámolták.³⁹

ÁGNER LAJOS ÉLETÉBEN MEGJELENT KÍNAI TÁRGYÚ MUNKÁINAK BIBLIOGRÁFIÁJA:

Önálló tanulmányok:

Confucius: Ta-Hio. Nagy-Tudomány, Jászberény, Vértess Adolf Könyvnyomda, 1906.

A kínai nevelés, Jászberény, Vértess Adolf Könyvnyomda, 1907.

Fordítások:

Tao-Juan-ming: A barackfa ligeten tul, *Nemzet*, II. évf., 5–6. szám, 1925. március 16–31., 144.

[Második közlés]: Lao-ce: *Tao Te King*, *A legfőbb lényről és az erényről*, Budapest, Officina Könyvtár 32/33, Officina nyomda és Kiadóvállalat Kft., 1943, 108–109.

³⁴ Ágner Lajos hagyatéka, 29. tétel.

³⁵ A határozat száma: 228/[69] 68. Lásd G. Vass István (szerk.): *Minisztertanácsi jegyzőkönyvek napirendi jegyzékai: 1947. június 1. – 1950. február 25.*, A Magyar Országos Levéltár segédletei, 11/2., Budapest, Magyar Országos Levéltár, 2004, 156.

³⁶ A határozat száma: 253/[79] 77. Lásd *uo.*, 245.

³⁷ Hivatalos rész, *Magyar Közlöny*, 210. szám, 1948. szeptember 18., [1.]

³⁸ A Farkas Lőrinc Imre Kiadó 1995-ben felhívásban kereste Ágner Lajos jogutódját, eredménytelenül. Lásd: Felhívás, *Magyar Nemzet*, LVIII. évf., 257. szám, 1995. november 2., 20.

³⁹ Tóth Vilmos – Zsigmond János: Kommentár nélkül, A Farkasréti temető felszámolt síremlékeinek [tovább]válogatott jegyzéke, *Ponticulus Hungaricus*, IX. évf., 12. szám, 2005. december. <https://www.ponticulus.hu/rovatok/limes/farkasret.html#gsc.tab=0> (Letöltés: 2025. március 10.)

Kina dalol, *Ujság*, XIII. évf., 230. szám, 1937. október 10., 25., [12 versfordítás].

Száz kínai vers, Budapest, Bethlen R. T, 1937.

Lao-ce: *Tao Te King, A legfőbb lényről és az erényről*, Budapest, Officina Könyvtár 32/33, Officina nyomda és Kiadóvállalat Kft., 1943.

Könyvismertető:

Geschichte der chinesischen Litteratur von Prof. Wilh. Grube, Berlin 1903, *Budapesti Szemle*, CXVIII. köt., 1904/330, 470–471.

Laoce. Életbölcselete. Tao-te-king. Külföldi kútfők nyomán összeállította, bevezetéssel és magyarázattal ellátta Sztojits Iván. Budapest, 1907. Az Atheneum irodalmi és nyomdai részv.-társ. bizománya. Ara 2 kor, *Budapesti Szemle*, LXXXII. köt., 1907/371, 328–330.

Öt év Mandzsúországnban, *Független Magyarország*, VII. évf., 143. szám, 1907. június. 16., 14. Ivan Chèn. The Book of filial duty. London. John Murray, Albemarle Street. 1908, *Magyar Pedagógia*, XVIII. évf., 1909, 307.

Cikkek:

Híres asszonyok Kínában, *Független Magyarország*, [VI. évf., szám,] 1906. december 3. [?].⁴⁰ Konfucius, *Az Ujság*, V. évf., 4. szám, 1907. január 4., 1.

Kelet prófétája, *Független Magyarország*, VII. évf., 11. szám, 1907. január 11., 1–2.

A fehér ördögök, *Független Magyarország*, VII. évf., 32. szám, 1907. február 06., 1–2.

Kínai államférfiu a nyugati civilizációról, *Független Magyarország*, VII. évf. 196. szám, 1907. augusztus. 17., 6–7.

Újabb teozófiai mozgalmak, *Független Magyarország*, [VII. évf., szám,] 1907. augusztus 17. [?].⁴¹

Egy nagyszabású kalandor Keleten, *Független Magyarország*, VII. évf., 119. szám, 1907. május. 19., 35.

Szocializmus Kínában, *Független Magyarország*, VII. évf., 136. szám, 1907. június. 8., 1–2.

Nyugat kultúrája keleten, *Független Magyarország*, VII. évf., 152. szám, 1907. június. 27., 1–2.

A kínai teozófia, *Független Magyarország*, VII. évf., 305. szám, 1907. december 25., 53.

Keleti fajok és a kultúra, *Független Magyarország*, [VIII. évf., n. a. szám] 1908. július. 18. [?].⁴²

Konfucius erkölcstana, *Független Magyarország*, VIII. évf., 33. szám, 1908. február 06., 1.

⁴⁰ Ágner a hagyatékában fellelt, saját maga által készített, a munkáira vonatkozó bibliográfiában ekként adta meg az adatokat a cikkekre vonatkozóan, azonban a *Független Magyarország*ban a fenti adatok alapján nem található meg ez a munka. A *Független Magyarország* az Arcanumban csupán 1905-ig elérhető digitalizálva, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban ugyan megtekinthető ez a periodika mikorfilmen, azonban az ott végzett kutatás során kiderült, hogy az Országos Széchenyi Könyvtártól odakerült mikrofilmek anyaga hiányos, így feltehetően a cikk a hiányzó számokban található, amelyek jelenleg felkutatathatatlanok.

⁴¹ Lásd 40. lábjegyzet.

⁴² Lásd 40. lábjegyzet.

- A fejevadászok, *Független Magyarország*, VIII. évf., 187. szám, 1908. augusztus 05., 1–2.
- A kínai iskolák reformja, *Magyar Pedagógia*, XXII. évf., 1913, 313.
- Az új Kína és a köznevelés kérdése, *Magyar Pedagógia*, XXIV. évf., 1915, 361.
- Kínai diplomata javaslata a beteg Európa meggyógyítására, *Nemzet*, II. évf., 3–4. szám, 1925. március 1–15., 107.
- Li-Tai-po, *Magyar Nemzet*, II. évf., 70. szám, 1939. március 25., 12.
- Hun őseink csatái az ó-kínai dalok világánál, *Magyar Nemzet*, II. évf., 80. szám, 1939. április 7., 15.
- Si-king vagy a Dalok könyve, *Magyar Nemzet*, II. évf., 104. szám, 1939. május 7., 20.
- Csuang-ce, Kína költőfilozófusa, *Magyar Nemzet*, III. évf., 53. szám, 1940. március 6., 9.
- Hún magyarok az ó-kínai évkönyvekben, *Magyar Nemzet*, III. évf. 64. szám, 1940. március 24., 28.
- A filozófus álma, *Magyar Nemzet*, III. évf. 278. szám, 1940. december 25., 20.

ÁGNER LAJOS ÉLETÉBEN MEGJELENT JAPÁN TÁRGYÚ MUNKÁINAK BIBLIOGRÁFIÁJA

Cikkek, tanulmányok:

- Japánul beszélni avagy japániul beszélni, *Magyar Nyelvőr*, XXXII. évf., 1903, 110.
- A műveltség és a nemzeti jelleg viszonya, *Nógrádi Lapok és Honti Híradó*, XXXI. évf., 7. szám, 1903. február 15., 3.
- Japán legnagyobb regényírója, *Alkotmány*, IX. évf., 309. szám, 1904. december 25., 19–20.
- Ua. (név nélkül) *Magyarország*, XI. évf., 291. szám, 1904. december 4., 24.
- A sárga faj, *Hazánk, (Vasárnap, a Hazánk heti melléklete)*, XII. évf., 155. szám, 1905. július 2., 1–2.
- A japánság őskora, *Nógrádi Lapok és Honti Híradó*, XXXIII. évf., 30. szám, 1905. július 23., 1–3.
- A japánok jelleme, *Nógrádi Lapok és Honti Híradó*, XXXIII. évf., 31. szám, 1905. július 30., 1–4.
- A modern Japán, *Nógrádi Lapok és Honti Híradó*, XXXIII. évf., 32. szám, 1905. augusztus 6., 1–2.
- Japán legnagyobb költője, *Hazánk, (Vasárnap, a Hazánk heti melléklete)*, XII. évf., 239. szám, 1905. október 8., 4–5.
- A japánság súlya és törekvései, in *A Jászberényi Magyar Királyi Állami Főgimnázium Értesítője az 1904–1905. iskolai évről*, Jászberény, Csordás István Könyvnyomdája, 1905, 22–39.
- Hiao vagy kókó, Gyermeki kegyelet a keleti népeknél, in *Kínai nevelés*, Jászberény, 1907, 51–69.
- A sajtó Keleten, *Független Magyarország*, VII. évf., 20. szám, 1907. január 23., 1–2.
- Japán és Amerika, *Független Magyarország*, VII. évf., 41. szám, 1907. február 16., 2–3.
- Kelet gyöngye, *Független Magyarország*, VII. évf., 50. szám, 1907. február 27., 1–2.
- A japánok családi élete, *Független Magyarország*, VII. évf., 59. szám, 1907. március 9., 1–2.
- A sintoizmus, *Független Magyarország*, VII. évf., 68. szám, 1907. március 30., 2–3.
- Japáni művészet, *Független Magyarország*, VII. évf., 91. szám, 1907. április 16., 1–3.

- Japán és az európai béke, *Független Magyarország*, VII. évf., 100. szám, 1907. április 26., 1–3.
- „Az isten kardja” a japáni mondákban, *Független Magyarország*, VII. évf., 109. szám, 1907. május 8., 1–3.
- Itó márki, *Független Magyarország*, VII. évf., 181. szám, 1907. július 31., 1–2.
- A sárga majmok, *Független Magyarország*, VII. évf., 193. szám, 1907. augusztus 14., 1–2.
- A nő helyzete Japánban, *Független Magyarország*, VII. évf., 210. szám, 1907. szeptember 4., 2.
- Japáni képirás, *Független Magyarország*, VII. évf. 290. szám, 1907. december 7., 1–2.
- Nippon szépei, *Független Magyarország*, VIII. évf., 64. szám, 1908. március 13., 1.
- A japán hazaszeretet, *Független Magyarország*, VIII. évf., 80. szám, 1908. április 1., 1.
- Japáni színészet, *Független Magyarország*, VIII. évf., 96. szám, 1908. április 19., 44.
- Hanako, *Az Ujság*, VI. évf., 106. szám, 1908. május 1., 1–2.
- A japánok mosolya, *Független Magyarország*, VIII. évf., 118. szám, 1908. május 16., 1–2.
- A gésák világából, *Egyetértés*, XLIII. évf., 1908. július 5., 8.
- A teaházak virágai, *Független Magyarország*, VIII. évf., 160. szám, 1908. július 5., 2–3.
- Egy japáni regényíró, *Független Magyarország*, VIII. évf., 172. szám, 1908. július 18., 1–2.
- A sárga veszedelem, *Független Magyarország*, VIII. évf., 172. szám, 1908. július 18., 4–5.
- A japán lélek, *Egyetértés*, XLIII. évf., 1908. július 26., 46.
- A remény csillaga, *Független Magyarország*, VIII. évf., 179. szám, 1908. július 26., 11.
- A gésa, *Ország-Világ*, XXIX. évf., 50. szám, 1908. december 13., 990 – 993.
- A japán szókinccs európai elemei, *Keleti Szemle*, X. köt., 1909, 153–155.
- A gésák világából, *Kultúra*, III. évf., 9. szám, 1912. május 10., 523–526.
- A japán császár mint költő, *Kultúra*, III. évf., 11. szám, 1912. június 10., 663–665.
- Mutsuhito és Nogi, (Néhány szó a harakiriről), *Kultúra*, IV. évf., 18. szám, 1912. szeptember 25., 1125–1127.
- Kina és Japán kulturviszonyai az újabb irodalom megvilágításában, [1. rész] *Kultúra*, IV. évf., 17. szám, 1912. szeptember 10., 1049–1053; [2. rész] *Kultúra*, IV. évf., 18. szám, 1912. szeptember 25., 1100–1103; [3. rész] *Kultúra*, IV. évf., 19. szám, 1912. október 10., 1167–1172; [4. rész]. *Kultúra*, IV. évf., 20. szám, 1912. október 25., 1242–1248; [5. rész] *Kultúra*, IV. évf., 21. szám, 1912. november 10., 1301–1305.
- A kereszténység Japánban, [1. rész] *Kultúra*, IV. évf., 22. szám, 1912. november 25., 1370–1379; [2. rész] *Kultúra*, IV. évf., 23–24. szám, 1912. december 25., 1445–1458.
- Művelődéspolitikai törekvések Japánban, *Magyar Pedagógia*, XXII. évf., 1913, 316–317.
- A keletázsiai helyzet és a világháború, *Az Ujság*, XIII. évf., 121. szám, 1915. május 2., 15–16.

Fordítások:

- Lafcadio Hearn: A gyermek, *Független Magyarország*, VIII. évf., 94. szám, 1908. április 17., 1–2.
- A macujamai tükör, *Független Magyarország*, VIII. évf., 115. szám, 1908. május 13., 1–3.
- Ua. *Nemzet*, II. évf., [9–10. szám], 1925. május 1. 162. [262.]

Lafcadio Hearn: A Gésa. *Független Magyarország*, VIII. évf., 137. szám, 1908. június 7., 27–28.
Haruko, *Független Magyarország*, VIII. évf., 46. szám, 1908. február 21., 1–2.

Könyvismertetések:

Újabb művek a japánokról, *Budapesti Szemle*, CXXIII köt., 1905/344, 316–319.
Dai Nippon, *Budapesti Szemle*, CXXVI. köt., 1906/353, 305–308.
Kokoro, *Független Magyarország*, VII. évf., 78. szám, 1907. március 21., 38–39.
Dai Nippon, *Ethnographia*, XVIII. évf., 1907, 254–255.
Dr. Karl Florenz, Geschichte der japanischen Litteratur, *Budapesti Szemle*, CXXX köt., 1907/364, 151–153.
Shinto, (The Way of the God). by W. G. Aston, C. M., *Budapesti Szemle*, CXXXIII. köt., 1908/373–375, 488–490.
Shinto, (The Way of the Gods) by W. G. Aston, C. M., *Ethnographia*, XX. évf., 1909, 124–126.
Tsuji Takahira: Japanisches Schulwesen, *Magyar Pedagógia*, XVIII. évf., 1909, 185–186.
Women and wisdom of Japan, with introduction by Shingoro Takaishi, *Magyar Pedagógia*, XVIII. évf., 1909/6–7, 369–370.
Shingoro Takaishi: Women and wisdom of Japan, 1908, *Magyar Pedagógia*, XVIII. évf., 1909, 369–370.
Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen, *Keleti Szemle*, X. köt., 1909, 162–163.
Ein Wegweiser für moderne Frauen und Mädchen. Von Fukuzawa Jukichi, *Magyar Pedagógia*, XIX. évf., 1910/8, 510–511.
Fukuzawa Jukichi: Ein wegweiser für moderne Frauen und Mädchen, *Magyar Pedagógia*, XIX. évf., 1910, 510–511.
Joshiaburo Okakura: The life and thought of Japan, *Magyar Pedagógia*, XXIV. évf., 1915, 91–92.

Egyéb keleti tárgyú cikkei:⁴³

A világnyelvek, *Független Magyarország*, VII. évf., 126. szám, 1907. május 28., 1–2.
Korea, *Független Magyarország*, VII. évf., 175. szám, 1907. július 24., 2–3.
Meghalt Körösi Csoma Sándor jeles méltatója, *Magyar Nemzet*, III. évf., 204. szám, 1940. szeptember 27., 7.

⁴³ Két Ágner Lajos által közölt cikket, *A japáni buddhizmus politikai jelentősége Kínában*, valamint az *Európa a keleti írók tükrében* című írásokat nem sikerült fellelnem. A címlistát, amelyben az említett címek találhatóak Ágner a *Száz kínai vers* című kötetének utolsó, 142. oldalán adta közre. A kínai vonatkozású írásaival vegyes felsorolásban szereplő, forrásmegjelölés nélküli címek sok esetben pontatlanok.

IRODALOMJEGYZÉK

Források

- A Budapesti Királyi Magyar Tudomány-Egyetem Almanachja 1898–1899*, Budapest, Magyar Királyi Tudomány-Egyetemi Könyvnyomda, 1899.
- A Budapesti Tanári Kör közgyűlése, *Magyarország*, XXV. évf., 249. szám, 1918. október 24., 8.
- A Hollós Mátyás Társaság előadóestje a Gellért-szállóban, *Budai Napló*, XXXV. évf., 47. szám, 1937. november 25., 5.
- A tagságra vonatkozó közlemények, *Turán*, XX–XXI. évf., 1–2. szám, 1937–1938., 37–38.
- A tanáregyesületben visszaállították a régi rezsimet, *Pesti Napló*, LXX. évf., 181. szám, 1919. december 15., 8.
- A tanári kongresszus tisztikara, *Világ*, IX. évf., 146. szám, 1918. június 21., 8.
- Az oktatószemélyzet küldöttsége a kultuszminiszternél, *Pesti Hírlap*, XL. évf., 259. szám, 1918. november 5., 4.
- Felhívás, *Magyar Nemzet*, LVIII. évf., 257. szám, 1995. november 2., 20.
- Hivatalos rész, *Magyar Közlöny*, 210. szám, 1948. szeptember 18., [1.]
- Huszezer restancia egy ügyosztályban, Reformmunka a kultuszminisztériumban, *Az Est*, IX. évf., 274. szám, 1918. november 22., 3.
- Kina dalol, *Ujság*, XIII. évf., 230. szám, 1937. október 10., 25.
- Kivonat a hivatalos lapból, *Pesti Napló*, LV. évf., 346. szám, 1904. december 15., 20.
- Kivonat a hivatalos lapból, Áthelyezések, *Pesti Napló*, LXIII. évf., 263. szám, 1912. november 7., 23.
- Közlemények, *Esti Hírlap*, XXI. évf., 191. szám, 1976. augusztus 13., 6.
- Közügy, Harc a vallásoktatás körül, *Pesti Napló*, LXV. évf., 103. szám, 1914. május 1., 19.
- Kultuszminiszteri kinevezések, *Pesti Napló*, XC. évf., 157. szám, 1939. július 13., 8.
- Magyar Pedagógiai Társaság, *Magyar Pedagógia*, XXVIII. évf., 1–2. szám, 1919. január–február, 73.
- Megalakult a nevelő-munkások országos szövetsége, *Budapest*, XLII. évf., 213. szám, 1918. szeptember 12., 6.
- Napihírek, A nevelőmunkások kongresszusa, *Magyarország*, XXVI. évf., 19. szám, 1919. január 22., 6.
- Nevelő Munkások Országos Szövetsége, *Néptanítók Lapja*, LII. évf., 4. szám, 1919. január–július, 7–9.
- Nogi tábornok arcképe, *Budapesti Hírlap*, XXV. évf., 192. szám, 1905. július 14., 9.
- Nogi tábornok levelező lapja egy magyar tanárhoz, *Vasárnapi Ujság*, LII. évf., 31. szám, 1905. július 30., 494.
- Személyi hírek, *Budai Napló*, XXXII. évf., 1200. szám, 1935. július 17., 3.
- ÁGNER Lajos: *Vachott Sándor élete és költészete. Irodalomtörténeti tanulmány*, Budapest, Rózsa Kálmán és Neje Könyvnyomdája, 1901.

ÁGNER Lajos: *Ferenczy Teréz emlékezete*, Balassagyarmat, Balassagyarmati Könyvnyomtató Szövetkezet, 1903.

ÁGNER Lajos: Dai Nippon, *Budapesti Szemle*, CXXVI. köt., 1906/353. sz. 305–308.

ÁGNER Lajos: A tanári munka mai értékelése, *Pesti Napló*, LXIX. évf., 151. szám, 1918. július 2., 6.

G. VASS István (szerk.): *Minisztertanácsi jegyzőkönyvek napirendi jegyzékai: 1947. június 1.–1950. február 25.*, A Magyar Országos Levéltár segédletei, 11/2, Budapest, Magyar Országos Levéltár, 2004.

GAÁL Mózes: X. kerületi Tisztviselőtelepi Magyar Királyi Állami Főgimnázium 1912–1913. évi hatodik értesítője, Budapest, Fritz Ármin Könyvnyomdája, 1913.

GRESITS Miksa: A Losonci Magy. Kir. Állami Főgymnasium Értesítője 1896–1897, Losonc, Kármán-féle Könyvnyomda, 1897.

TÓTH Vilmos – ZSIGMOND János: Kommentár nélkül. A Farkasréti temető felszámolt síremlékeinek [tovább]válogatott jegyzéke, *Ponticulus Hungaricus*, IX. évf., 12. szám, 2005. december. <https://www.ponticulus.hu/rovatok/limes/farkasret.html#gsc.tab=0>

Szakirodalom

KAZARECZKI Noémi: *A Ruszinkó-hagyaték*. <http://kubinyimuzeum.hu/hu/esemenyek/102-ruszinko-hagyatek.html>

MÁTYÁS Anna Réka: „Nemzeti nevelés Japánban”. *Áger Lajos (1878–1949) hagyatékában, gépiratos formában fellelt monográfia bemutatása és elemzése*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem [szakdolgozat], 2021.

LÉVAY Zsolt: *100 év – 100 kép az Árpád Gimnázium történetéből*, Budapest, „Árpád Gimnázium” Alapítvány, 2002.

TOKAJI Zsolt: *A gárda dala*. A *Dalok könyve* 185. versének magyar műfordításairól, *Távol-keleti Tanulmányok*, XIV. évf., 2022/2, 47–86.